

Advies over de conceptnota modernisering secundair onderwijs – maatregelen basisonderwijs en eerste graad

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99
F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs op 2 juni 2016

Dit advies bestaat uit drie deeladviezen.

Het deeladvies basisonderwijs is uitgebracht door de Raad Basisonderwijs op 7 september 2016 met eenparigheid van stemmen

Het deeladvies secundair onderwijs is uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 6 september 2016 met eenparigheid van stemmen

Het deeladvies van de Algemene Raad is uitgebracht op 15 september 2016 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding:

Raad Basisonderwijs op 15 juni 2016, 22 juni 2016 en 7 september 2016

Raad Secundair Onderwijs op 16 juni 2016, 23 juni 2016 en 6 september 2016

Inbreng van de werkgroep Modernisering Eindtermen op 22 juni 2016 onder voorzitterschap van Geert Schelstraete

Werkgroep Modernisering Secundair Onderwijs op 30 juni 2016 en 7 september 2016 onder voorzitterschap van Nancy Libert

Dossierbeheerders: Patrice Caremans, Katrien Persoons

INHOUD

1	SITUERING	3
2	INLEIDING	3
3	ALGEMENE BEZORGDHEDEN	4
3.1	MAATREGELEN DIE VERBAND HOUDEN MET DE MODERNISERING VAN DE EINDDOELEN	4
3.2	SAMENHANG MET ANDERE BELEIDSPROCESSEN	4
3.3	COMMUNICATIE	5
4	MAATREGELEN BASISONDERWIJS	5
4.1	KRACHTLIJNEN VOOR EEN STERK BASISONDERWIJS	5
4.2	VEREISTE AANWEZIGHEID IN HET KLEUTERONDERWIJS	6
4.3	AANBOD EN GEBRUIK VAN GEVALIDEERDE TOETSEN	7
4.4	PROJECTEN DIFFERENTIATIE	8
4.5	PROJECTEN MET LEERGEBIEDEXPERTEN	9
4.6	TAALINITIATIE EN ONDERWIJS IN VREEMDE TALEN	9
4.7	MASTERS IN HET BASISONDERWIJS	10
4.8	GETUIGSCHRIFT OP HET EINDE VAN HET BASISONDERWIJS	10
5	OVERGANG VAN BASISONDERWIJS NAAR SECUNDAIR ONDERWIJS	11
5.1	INFORMATIE-UITWISSELING TUSSEN DE BASISCHOOL EN DE SCHOOL VOOR SECUNDAIR ONDERWIJS	11
5.2	OPZET VAN DE PROJECTEN DIFFERENTIATIE	11
5.3	AFSTEMMEN OP DE LEERGBIEDEN IN HET BASISONDERWIJS	12
6	MAATREGELEN EERSTE GRAAD SECUNDAIR ONDERWIJS	12
6.1	DOELSTELLING EERSTE GRAAD	12
6.2	A- STROOM EN B-STROOM	13
6.3	DE BASISVORMING	14
6.4	HET COMPLEMENTAIR GEDEELTE	14

6.5	BASISOPTIES IN HET TWEEDE LEERJAAR	15
6.6	SCHAKELMOGELIJKHEDEN	16
6.7	ORIËNTERING EN STUDIEBEKRACHTIGING	17
7	RELATIE TOT DE MODERNISERING VAN DE TWEEDE EN DE DERDE GRAAD	17
8	AANDACHTSPUNTEN VOOR HET VERDERE TRAJECT	18
8.1	OOG VOOR DIVERSITEIT, INCLUSIE EN MEER GELIJKE ONDERWIJSKANSEN	18
8.2	EVENWICHT TUSSEN STURING, INCENTIVES, PEDAGOGISCHE VRIJHEID EN LOKALE AUTONOMIE	19
8.3	EVALUATIE PROJECTEN	19
8.4	INVESTEREN IN ONDERWIJS EN VORMING	19

1 Situering

Minister Crevits vroeg op 2 juni 2016 aan de Vlaamse Onderwijsraad een advies over de conceptnota modernisering secundair onderwijs – maatregelen basisonderwijs en eerste graad van het secundair onderwijs. Deze conceptnota past in de uitrol van het masterplan voor de hervorming van het secundair onderwijs dat de vorige Vlaamse Regering op 4 juni 2013 goedkeurde. In dit advies bouwt de Vlor verder op het advies dat hij in het najaar van 2013 formuleerde over dat masterplan.

Na enkele algemene beschouwingen en bedenkingen over de relatie tot andere beleidsprocessen, spreekt het advies zich uit over de maatregelen basisonderwijs (punt 4), de overgang van het basisonderwijs naar het secundair onderwijs (punt 5) en de maatregelen voor de eerste graad van het secundair onderwijs (punt 6). Daarna formuleert de Vlor enkele bedenkingen over de relatie met de 2de en de 3de graad secundair onderwijs (punt 7) en enkele algemene bezorgdheden (punt 8).

2 Inleiding¹

Met deze adviesvraag aan de Vlor over de conceptnota erkent de Vlaamse Regering het belang van de onderwijspartners bij de uitrol en de implementatie van deze modernisering.

In een brief aan de minister kaartte de Vlor in februari 2016 de problemen aan die scholen hadden omwille van de onduidelijkheid over de concretisering en de timing van de uitrol van het masterplan. De Vlor is tevreden dat er nu eindelijk een conceptnota is over de concretisering en de timing van een eerste reeks maatregelen uit het masterplan.

Begin juni maakte de Vlaamse Regering echter twee conceptnota's bekend: een conceptnota over de maatregelen voor het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs en een conceptnota over de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs. Het is eigenaardig dat de Vlaamse Regering over de ene conceptnota wel een advies vraagt aan de Vlor en over de andere niet. De raad vraagt zich af wat daarvan de motivatie is. Maatregelen voor de eerste graad van het secundair onderwijs moeten niet alleen logisch samenhangen met wat eraan voorafgaat in het basisonderwijs maar ook met wat er op volgt: de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs. Zo is het onmogelijk om uitspraken te doen over de basisopties in de eerste graad zonder te weten hoe die basisopties zich verhouden tot de studiedomeinen in de 2de en de 3de graad. Voor een gefundeerde beoordeling van de maatregelen voor de eerste graad, is een goed inzicht in de plannen voor de tweede en de derde graad noodzakelijk.

¹ Dit deel behoort tot het deeladvies van de Algemene Raad. De Algemene Raad keurde dit unaniem goed op 15 september 2016.

Het zicht op het geheel van de modernisering gaat verloren door deze manier van werken. De onduidelijke relatie tussen de conceptnota en het masterplan, versterkt dit. De conceptnota bevat de concretisering van een beperkt aantal maatregelen uit het masterplan. Het is moeilijk om die maatregelen te beoordelen zonder de precieze samenhang te kennen met de concretisering van andere maatregelen. Zo zegt de conceptnota niet of de voornemens in het masterplan over onderwijsloopbaanbegeleiding overeind blijven. Een gefundeerde uitspraak over een van de basisdoelstellingen van de eerste graad, een goede oriëntering naar de tweede graad, is daardoor onmogelijk.

3 Algemene bezorgdheden²

3.1 Maatregelen die verband houden met de modernisering van de einddoelen³

De Vlor stelt met verbazing vast dat de Vlaamse Regering in deze conceptnota voor de eerste graad van het secundair onderwijs belangrijke voorafnames doet op de uitkomst van het lopende debat over de einddoelen. Die hebben ook grote gevolgen op het secundair onderwijs in zijn geheel en op de andere onderwijsniveaus. De conceptnota introduceert een volledig nieuw concept voor de einddoelen met drie sets van einddoelen, met een verschillend statuut en bepaald door verschillende instanties.

De Vlor kan niet meegaan in dat concept. De driedeling staat haaks op de basisprincipes uit het oriënterend advies van de Vlor.⁴ De Vlor wenst geen voorafname te doen op zijn advies over de einddoelen dat de Vlaamse Regering zal vragen op het einde van het maatschappelijke debat. Voor het principiële debat verwijst de Vlor naar zijn oriënterend advies.

3.2 Samenhang met andere beleidsprocessen

De maatregelen in deze conceptnota zijn verstrengeld met maatregelen die opgenomen zijn in andere conceptnota's of die deel uitmaken van gelijklopende vernieuwingsprocessen, zoals de modernisering van de einddoelen, de conceptnota lerarenopleiding, de ontwikkelingen op het vlak van duaal leren, het dossier leerlingenbegeleiding en de conceptnota over bestuurlijke optimalisatie. De Vlor zal de globale impact van en samenhang tussen deze dossiers pas kunnen beoordelen op het ogenblik dat er decretale teksten voorliggen.

² Dit deel behoort tot het deeladvies van de Algemene Raad. De Algemene Raad keurde dit unaniem goed op 15 september 2016.

³ In dit advies gebruikt de Vlor de terminologie die hij ook gebruikt in het oriënterend advies. De term einddoel verwijst naar de bestaande situatie. Hij omvat het geheel van de opgelegde doelen voor alle onderwijsniveaus. De term kerndoel verwijst naar de gewenste situatie.

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Samen vorm geven aan een geactualiseerd beleidskader voor eindtermen, leerplannen en kwaliteitstoezicht. Oriënterend advies](#), 8 oktober 2015.

3.3 Communicatie

Dat de Vlaamse Regering nu al communiceert over de voorstellen in de conceptnota, is normaal. Die plannen zijn echter nog niet goedgekeurd door het Vlaams Parlement en moeten nog een consultatie-, overleg- en adviesproces doorlopen voor ze juridisch rond zijn. Door nu al te communiceren alsof zij meteen haar plannen kan realiseren, schaadt de Vlaamse Regering de geloofwaardigheid van het Vlaamse Parlement en van het overleg- en adviesproces. Bovendien is het tijdpad dat zij voorziet voor dit proces bijzonder kort. Zo is de folder die verspreid wordt over de conceptnota voorbarig. Omdat hij niet correct en onvolledig is, zorgde de folder vooral in het basisonderwijs voor grote onrust.

4 Maatregelen basisonderwijs⁵

4.1 Krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs

De raad erkent het belang van een goede doorstroming van leerlingen van het basisonderwijs naar het secundair onderwijs maar benadrukt dat het basisonderwijs zich hier niet eenduidig mag op richten. De aandacht voor doorstroming naar het secundair onderwijs mag niet leiden tot een eenzijdige hervorming van het basisonderwijs in functie van die doorstroming.

Het is onaanvaardbaar dat de conceptnota, net als de oriëntatienota en het masterplan over de hervorming van het secundair onderwijs, zoveel maatregelen bevat die ingrijpen op de geïntegreerde werking van het basisonderwijs. Bovendien zijn de maatregelen die de Vlaamse Regering voorstelt, versnipperd en op die manier contraproductief voor die geïntegreerde werking. Die is eigen aan het basisonderwijs en sluit aan bij leerpsychologische, pedagogische en ontwikkelingspsychologische inzichten over hoe kinderen naar de wereld kijken en tot leren komen.^{6 7}

Innovatie in het basisonderwijs moet een specifiek proces zijn met specifieke doelen die passen in de veel bredere missie van het basisonderwijs.⁸ Naar aanleiding van het masterplan organiseerde de Vlor eerder een strategische verkenning over de missie van het basisonderwijs. Die resulteerde in een publicatie en een advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs.^{9 10} In een brief aan de Vlor reageerde de minister op dit advies. De minister engageerde zich in die brief om die krachtlijnen zo veel mogelijk te respecteren bij toekomstige

⁵ Dit deel bevat het deeladvies van de Raad Basisonderwijs. De Raad Basisonderwijs keurde dit unaniem goed op 7 september 2016.

⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 10 en 11.

⁷ Van Boxtel, C., Bulthuis, H., Goudsmit, A., Hooghuis, F., Mulder, B.J. & e.a. (2009). *Vakintegratie in de Mens- en Maatschappijvakken*. Amsterdam: Landelijk expertisecentrum Mens- en maatschappijvakken. p. 23 – 25.

⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 9 en p. 13.

⁹ Vlaamse Onderwijsraad (2015). [De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren. Een strategische verkenning van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen](#). Leuven / Den Haag: Acco.

¹⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs](#), 16 september 2015.

beleidsinitiatieven. Toch blijft deze conceptnota het basisonderwijs meetrekken in de modernisering van het secundair onderwijs.

Maatregelen voor het basisonderwijs horen thuis in een visie op het basisonderwijs. De raad vraagt aan de minister om eindelijk een toekomstplan voor het basisonderwijs uit te tekenen dat de tien krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs respecteert.¹¹

4.2 Vereiste aanwezigheid in het kleuteronderwijs

Kleuterparticipatie is een thema dat thuis hoort in een dergelijk toekomstplan voor het basisonderwijs. De raad is ervan overtuigd dat kleuterparticipatie belangrijk is voor het verder verloop van de schoolloopbaan en voor meer gelijke kansen.¹² Het is terecht dat de EU daarvan een speerpunt maakt. Maar tegelijk is het zo dat de participatie van kleuters aan het kleuteronderwijs in Vlaanderen al erg hoog is in vergelijking met de andere EU-landen.¹³

De hoge participatiegraad van kleuters aan het kleuteronderwijs is eerder een van de sterke punten van ons basisonderwijs. Waarom speelt dit thema dan zo'n prominente rol in een discussie over de modernisering van het secundair onderwijs? Kleuterparticipatie is belangrijk, maar is meer dan het aantal vereiste dagen aanwezigheid verhogen voor de rechtstreekse toegang tot het lager onderwijs. De raad kan niet aanvaarden dat deze maatregel ingaat alvorens de resultaten van de lopende maatregelen over kleuterparticipatie gekend en geëvalueerd zijn.

De Vlor neemt zich voor een afzonderlijk advies over kleuterparticipatie te formuleren tegen eind 2016. Een goede aanleiding is de publicatie van het eindrapport over de evaluatie van de lopende acties kleuterparticipatie die aangekondigd werd in de conceptnota 'Samen tegen schooluitval'.¹⁴ Voor zijn advies kan hij verder bouwen op zijn rapport 'Beleidsinitiatieven kleuterparticipatie: een balans' dat de beleidsinitiatieven voor kleuterparticipatie evalueerde op basis van de 7 werkingsassen van de toenmalige minister.¹⁵

Zonder een voorafname te doen op dat nieuwe advies, formuleert de raad alvast enkele bedenkingen. Kleuterparticipatie stimuleren door het aantal halve dagen verplichte aanwezigheid te verhogen, is een middel dat repressief kan gehanteerd worden. Kleuters de laatste kleuterklas laten overzitten omdat ze onvoldoende aanwezig waren, staat haaks op het streven om zittenblijven te beperken. Maatregelen die gericht zijn op een betere participatie van die kleuters, moeten vooral gericht zijn op de oorzaken waarom kleuters weinig of niet deelnemen aan het kleuteronderwijs en op wat nodig is om die deelname te verbeteren.

¹¹ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs](#), 16 september 2015.

¹² Heckman, J. (2008). [The Case for Investing in Disadvantaged Young Children](#). Geraadpleegd op 15 juli 2016.

¹³ Eurydice & Eurostat (2014). [Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe. Edition, 2014](#). Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency & Education and Youth Policy Analysis. p. 62.

¹⁴ Vlaams Parlement. Commissie voor onderwijs. (2016). [Conceptnota 'Samen tegen schooluitval'](#), Vlaamse Regering, 19 januari 2016. Geraadpleegd op 15 juli 2016, p. 33. Hoewel deze conceptnota de publicatie van het rapport over de evaluatie van de acties kleuterparticipatie in het vooruitzicht stelt tegen april 2016, was dit nog niet gebeurd op het ogenblik van de goedkeuring van dit advies.

¹⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Beleidsinitiatieven kleuterparticipatie: een balans](#), 7 november 2012.

4.3 Aanbod en gebruik van gevalideerde toetsen

De Vlor verzet zich principieel tegen de koppeling van de resultaten op gevalideerde toetsen aan het getuigschrift basisonderwijs. De betrouwbaarheid van een beoordeling verhoogt door ze te laten gebeuren op verschillende momenten en met betrokkenheid van verschillende personen. Een normtoets, ook al is die gevalideerd, kan hier nooit aan voldoen.¹⁶

De procedure voor de toekenning van een getuigschrift basisonderwijs¹⁷ moet toelaten dat de school ontwikkelingsgericht werkt en evalueert. Ontwikkelingsgericht werken, is een van de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs. Dit betekent dat de klassenraad het potentieel van een kind mee in overweging neemt. Een ontwikkelingsgerichte beoordeling gebeurt op grond van een globale beoordeling van de ontwikkeling en niet eindterm per eindterm of leerplandoel per leerplandoel.¹⁸ De klassenraad moet zijn oordeel kunnen baseren op een globale inschatting van de groeikansen en talenten die rekening houdt met de context van het kind.¹⁹ Een strikte cesuur op het niveau van de eindtermen kan daarvoor niet gebruikt worden.

De Vlaamse Regering neemt zich voor om het besluit over de toegang tot de A-stroom en de B-stroom te actualiseren op het ogenblik dat er voldoende gevalideerde toetsen ter beschikking zijn.²⁰ Dit voornemen is fundamenteel in tegenspraak met wat zij in de rest van de conceptnota zegt over de toekenning van het getuigschrift basisonderwijs. De toegang tot de A-stroom of de B-stroom mag niet afhangen van een toets.

De raad kan de verplichting aanvaarden om voor minstens een leergebied gevalideerde toetsen af te nemen, op voorwaarde dat de scholen zelf mogen kiezen welke toetsen zij afnemen en als die toetsen alleen gebruikt worden voor interne kwaliteitszorg en kwaliteitscontrole op systeemniveau. Wat leerlingen moeten doen in het kader van kwaliteitscontrole, mag niet leiden tot een groter aandeel van testen en toetsen in het leerproces, en tot meer stress en faalangst die daarmee gepaard gaan.²¹

¹⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 16.

¹⁷ In 4.8 van dit advies pleit de raad voor een nieuwe vorm van attestering op het einde van het basisonderwijs.

¹⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 16.

¹⁹ [Resolutie van het Europees Parlement van 23 juni 2016 over de follow-up van het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding](#) (ET 2020) (2015/2281(INI)), punt 38, geconsulteerd op 8 september 2016.

²⁰ Zie p. 17 van de conceptnota.

²¹ De Raad Basisonderwijs stemde over deze alinea. 10 leden stemden voor, 6 leden stemden tegen, 3 leden onthielden zich bij de stemming. COV, OKO, VCOV en de directeurs aanvaarden dat de overheid voor verschillende leergebieden een set gevalideerde toetsen (toets-toolkit) aanbiedt, maar scholen moeten vrijwillig kunnen beslissen of ze die bij hun leerlingen afnemen. Ze aanvaarden niet dat scholen verplicht worden om een gevalideerde toets af te nemen. Net als in andere onderwijsniveaus moeten ook basisscholen de autonomie behouden om vanuit hun eigen beleidsvoerend vermogen creatief-professioneel vorm te geven aan hun interne kwaliteitszorg. Dit betekent dat er ruimte is voor divergentie in/van de praktijk. Schoolteams moeten ruimte krijgen om hun kwaliteitszorg op een andere manier vorm te geven dan via gestandaardiseerde, gevalideerde toetsen.

Het is belangrijk dat scholen inzetten op kwaliteitszorg. Daarvoor kunnen gevalideerde toetsen bruikbaar zijn. De validering van de toetsen moet dan ook gebeuren vanuit de functie van de toetsen in het kader van kwaliteitszorg.²² Hoewel in de praktijk veel scholen geneigd zullen zijn om deze toetsen te gebruiken bij de beoordeling van hun leerlingen, ook al zijn ze daarvoor niet bedoeld. Schoolteams kunnen op basis van de resultaten van die toetsen hun onderwijspraktijk optimaliseren.

Scholen moeten de ruimte hebben om te kiezen voor welke leergebieden zij gevalideerde toetsen gebruiken, zodat ze eigen accenten kunnen leggen in hun kwaliteitszorgsysteem. Een goed evenwicht tussen differentiatie in de leergebieden waarvoor zij een toets afnemen en vergelijkbaarheid over de schooljaren heen, is daarbij belangrijk. Deze vergelijking is nodig om pijnpunten weg te werken. De inspectie kan een bijdrage leveren door de interne kwaliteitszorg als uitgangspunt te nemen voor de doorlichting.

4.4 Projecten differentiatie

De Vlor vindt het eigenaardig dat de Vlaamse Regering in het basisonderwijs projecten wil opzetten over differentiatie. Vele basisscholen staan, mede omwille van hun geïntegreerde aanpak, zorgbeleid en gelijke onderwijskansenbeleid, op dit vlak al ver.

De Vlaamse Regering wil in het basisonderwijs projecten opzetten om te leren welke organisatorische modellen nodig zijn om leerlingen tijdig te kunnen remediëren om de eindtermen te behalen. Zij denkt daarbij aan een afzonderlijk traject vanaf de derde graad voor die leerlingen waarvan men verwacht dat zij op het einde van het basisonderwijs geen getuigschrift zullen krijgen dat hen toegang verleent tot 1A.

De Vlor gaat niet akkoord met zo'n afzonderlijk traject. Dat staat haaks op de geïntegreerde aanpak in het basisonderwijs. Bovendien staat dit haaks op de integratie van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften die in het gewoon onderwijs het gemeenschappelijk curriculum volgen.

Uit de projectomschrijving blijkt een enge invulling van het begrip differentiatie. De raad stelt vast dat daar waar men in het secundair onderwijs de weg naar interne differentiatie inslaat, men in het basisonderwijs nu externe differentiatie stimuleert. Dat werkt geenszins een vlotte overgang tussen basisonderwijs en secundair onderwijs in de hand. Differentiatie is meer dan remediëring. Meer differentiatie in het basisonderwijs is geen kwestie van nieuwe structuren of een andere organisatie, maar van een pedagogische didactische aanpak die eigen is aan de professionaliteit van elke leerkracht en van een verder professionalisering van leerkrachten basisonderwijs op het vlak van didactiek, klasorganisatie en klasmanagement.

²² Nederlandse Taalunie (2016). [Validiteit en betrouwbaarheid van toetsen](#). Geraadpleegd op 15 juli 2016.

De validiteit van een toets heeft te maken met wat de toets beoogt te meten. Een toets wordt valide genoemd als ze inderdaad meet wat ze zegt te meten. Je kan dus pas een validiteitsoordeel over een toets vellen, als je het doel van de toets kent. Uit deze definitie volgt ook dat de validiteit van een toets afhangt van hoe en waarvoor de toets gebruikt wordt. Validiteit is dus geen voorafgegeven iets, maar wordt pas bepaald bij het gebruik van de toets. Validiteit valt niet uit te drukken in cijfers, maar is gebaseerd op een kwaliteitsoordeel. Voor de validiteit moet een toetsontwikkelaar eigenlijk 'bewijzen' aandragen.

4.5 Projecten met leergebiedexperten

Een vakleerkracht die enkel op de basisschool komt om zijn vak te geven, past niet in de geïntegreerde aanpak die kenmerkend is voor het basisonderwijs en staat haaks op de visie op het basisschoolteam als een lerend team dat verantwoordelijkheden deelt.

Een verdere specialisatie van onderwijzers kan wel zinvol zijn.²³ En dat niet alleen in bepaalde leergebieden, maar ook in andere aspecten die behoren tot de professionaliteit van een leerkracht, zoals zorg, didactiek en differentiatie. Deze piste kan interessant zijn, op voorwaarde dat de onderwijzer daarvoor tijd krijgt en er in de school overleg is om de expertise die hij verwerft, door te geven aan het hele schoolteam.

De raad vraagt zich af waarom de Vlaamse Regering projecten wil opzetten om na te gaan of specialisatie van onderwijzers als leergebiedexpert/bijzondere leermeester Frans bijdraagt tot een betere realisatie van de eindtermen. Uit de onderwijsspiegel van 2016 blijkt immers dat er geen noemenswaardig problemen zijn met Frans in het basisonderwijs.²⁴

4.6 Taalinitiatie en onderwijs in vreemde talen

De voorstellen die de Vlaamse Regering hier doet over vreemde talen, zijn nu al mogelijk in het basisonderwijs.²⁵ Voor formeel taalonderwijs is de mogelijkheid wel beperkt tot het Frans. Principieel heeft de Vlor geen bezwaar tegen die voorstellen.²⁶

Onderwijs in vreemde talen in het basisonderwijs is organisatorisch zeer complex. De toevoeging van Engels en Duits als mogelijkheden vanaf het eerste jaar, maakt dit niet eenvoudiger. Niet alle scholen zullen in staat zijn dit aan te bieden, bijvoorbeeld omdat niet alle onderwijzers hiervoor kunnen ingezet worden en omdat zij onmogelijk drie vreemde talen kunnen aanbieden aan alle klasgroepen. Daardoor zullen zeer grote verschillen ontstaan tussen scholen. Die verschillen gecombineerd met de capaciteitsproblemen in de grote steden, ondermijnen de vrije schoolkeuze van ouders. De raad vraagt om de mogelijkheden voor taalinitiatie en formeel taalonderricht niet uit te breiden met twee bijkomende talen en eerst de evaluatie af te wachten van wat vandaag al mogelijk is in het basisonderwijs.

De Vlaamse Regering beperkt de mogelijkheid om Frans, Engels of Duits te volgen tot leerlingen die al een goede basis van het Standaardnederlands verworven hebben. De Vlor vindt dit geen goed idee. De Vlaamse Regering legde dit verband ook al in de beleidsnota: eerst Nederlands leren en dan pas andere moderne vreemde talen. Dit gaat uit van de onterechte aanname dat andere moderne vreemde talen leren, kinderen zou belemmeren om goed Nederlands te leren.²⁷

De Vlor pleit voor een actief talenbeleid dat alle talige competenties van leerlingen actief en positief benut.²⁸ De Vlor zal hierover naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek

²³ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota Lerarenopleiding](#), 26 mei 2016.

²⁴ Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2016). *Onderwijsspiegel 2016. Jaarlijks rapport van de onderwijsinspectie*. Brussel: Onderwijsinspectie.

²⁵ Decreet van 25 februari 1997 betreffende Basisonderwijs, Art. 43. B.S.17 april 1997.

²⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota 'Samen taalgrenzen verleggen'](#), 27 oktober 2011.

²⁷ Van Avermaet, P., Agirdag, O., Slembrouck, S. & et al (2016). [Beleidssamenvatting Meertaligheid Als Realiteit op School \(MARS\)](#). Geraadpleegd op 15 juli 2016.

²⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de beleidsnota Onderwijs 2014-2019](#), 27 november 2014, p. 34-35. Geraadpleegd op 16 september 2016.

'Meertaligheid als realiteit op scholen' op vraag van de minister in het najaar een advies formuleren.

De Vlor vraagt ook een evaluatie van het effect van vroege taalinitiatie op de verwerving van een vreemde taal.

4.7 Masters in het basisonderwijs

De Vlor is het niet eens met een onderzoek naar de inzet van eender welke master in de derde graad van het basisonderwijs. Hij vindt het wel zinvol om de opportuniteit en de meerwaarde van een educatieve master voor het basisonderwijs te onderzoeken.²⁹

Fundamentele uitgangspunten voor dit onderzoek zijn:

- het is een onderzoek naar een aparte educatieve master, specifiek gericht op het basisonderwijs;
- de afgestudeerden moeten geïntegreerd inzetbaar zijn in alle leergebieden en in alle leerlingengroepen en specifiek opgeleid worden om leergebieden te onderwijzen conform de specifieke finaliteit van het basisonderwijs;
- werk maken van trajecten voor de huidige bachelors om master te kunnen worden en omgekeerd;
- de personeelsgebonden en de financiële consequenties van een dergelijke master moeten zorgvuldig afgewogen worden.³⁰

4.8 Getuigschrift op het einde van het basisonderwijs

De Vlor stelt een nieuwe vorm van attestering voor waarbij alle kinderen op het einde van het basisonderwijs hetzelfde getuigschrift krijgen met een niet-bindend advies over het vervolg van hun onderwijsloopbaan. De klassenraad motiveert voor elke leerling dit advies op basis van de doelen die de leerling al bereikt heeft en de groeikansen van die leerling in een bepaalde context. Dit plaatst de overgang naar het secundair onderwijs in een ontwikkelingsgericht continuüm.

Of deze nieuwe vorm van attestering het gewenste effect zal hebben, is moeilijk te beoordelen zonder de inhoud en het statuut van de toekomstige einddoelen te kennen. Bovendien is de slaagkans afhankelijk van de nieuwe vorm die 1B zal aannemen. Daarom vraagt de Vlor aan de overheid om op te volgen wat het effect ervan is op:

- de toeleiding naar de A-stroom of de B-stroom en
- de verwerving van de einddoelen die staan voor een set van competenties waarvan de maatschappij verwacht dat het onderwijs ze realiseert.

²⁹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota Lerarenopleiding](#), 26 mei 2016, p. 6.

³⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota Lerarenopleiding](#), 26 mei 2016, p. 7.

5 Overgang van basisonderwijs naar secundair onderwijs³¹

5.1 Informatie-uitwisseling tussen de basisschool en de school voor secundair onderwijs

Net als de Vlaamse Regering vindt de Vlor uitwisseling van informatie tussen de basisschool en de school voor secundair onderwijs noodzakelijk om meer continuïteit te garanderen in de zorg voor leerlingen.

Voor de school voor secundair onderwijs kan informatie over leerlingen die instromen vanuit de basisschool waardevol zijn en kansen bieden om meer ontwikkelingsgericht te werken. De school voor secundair onderwijs moet op haar beurt ontwikkelingsgericht verdergaan met deze informatie. Ouders zijn vragende partij voor meer continuïteit in de begeleiding van de ontwikkeling van hun kind bij de overgang van het basisonderwijs naar het secundair onderwijs. Zij willen wel betrokken worden bij de overdracht van informatie van het basisonderwijs naar het secundair onderwijs. Die overdracht moet gebeuren met respect voor de privacywetgeving.

Voor de basisschool kan informatie over de resultaten van haar leerlingen in het secundair onderwijs een element zijn voor haar interne kwaliteitszorg. Maar het kan niet de bedoeling zijn om de resultaten van elke individuele leerling terug te koppelen naar zijn vroegere basisschool. Die terugkoppeling moet steeds gebeuren op schoolniveau en met respect voor de regels van de privacywetgeving. Om geen aanleiding te geven tot meer administratief werk voor de scholen, vraagt de Vlor aan de Vlaamse Regering om deze informatie ter beschikking te stellen van de basisscholen via 'Mijn onderwijs'.

5.2 Opzet van de projecten differentiatie

De raad gaat akkoord met het voornemen van de Vlaamse Regering om samen met de pedagogische begeleidingsdiensten projecten op te zetten over differentiatie. Naast zijn inhoudelijke opmerkingen bij de projecten (zie 4.4 en 4.5) vindt de raad het niet nodig om daarvoor te werken met het instrument van 'proeftuinen' uit het proeftuinendecreet.³² Dit decreet laat toe af te wijken van de vigerende regelgeving om projecten op te zetten in een regelluwe omgeving. De Vlor vindt dat in dit geval niet nodig.

De Vlor vraagt aan de Vlaamse Regering om bij de vormgeving en opstart van nieuwe projecten, rekening te houden met ervaringen in het verleden met proeftuinen.

Opzetten van projecten veronderstelt dat de Vlaamse Regering de evaluatie van die projecten afwacht alvorens de regelgeving aan te passen. De Vlor vraagt om deze logica te respecteren en de regelgeving enkel aan te passen op basis van een grondige evaluatie van de projecten.

³¹ Dit deel behoort tot het deeladvies van de Algemene Raad. De Algemene Raad keurde dit unaniem goed op 15 september 2016.

³² Decreet van 9 december 2005 betreffende de organisatie van tijdelijke projecten in het onderwijs. B.S. 2 februari 2002.

De Vlaamse Regering is verplicht om over tijdelijke projecten van onderwijskundige aard een advies te vragen aan de Vlor.³³ De raad verwacht dan ook een adviesvraag over de inhoud, de doelstellingen en de verdeling van de projecten over de scholen. De impliciete koppeling tussen scholen waarvan een belangrijk deel van de leerlingen het Nederlands niet als thuistaal heeft en scholen met veel leerlingen die de eindtermen niet halen, gaat uit van een deficit-denken dat stigmatiserend is voor bepaalde scholen. De Vlor vraagt om gerichte projecten op te zetten in een brede waaier van scholen met uiteenlopende kenmerken, die zo representatief mogelijk zijn voor het scholenlandschap in Vlaanderen. Dit is een voorwaarde voor de bruikbaarheid van de resultaten.

De Vlor stelt voor om naast de projecten in de derde graad van het basisonderwijs, projecten op te zetten in de eerste graad van het secundair onderwijs om na te gaan hoe daar meer ontwikkelingsgericht en geïntegreerd kan gewerkt worden.

5.3 Afstemmen op de leergebieden in het basisonderwijs

De Vlaamse Regering stelt voor om in overleg met de onderwijsverstrekkers de vakkenstructuur van de eerste graad van het secundair onderwijs af te stemmen op de 'vakkenstructuur' van het basisonderwijs. In het basisonderwijs spreekt men evenwel niet van 'vakken', maar van 'leergebieden'.

Dit is een goed voorstel. Het draagt bij tot een betere aansluiting en verbetert de herkenbaarheid voor de leerlingen. Betekent dit dat de leergebieden uit het basisonderwijs worden overgenomen in de eerste graad van het secundair onderwijs en dat naast Nederlands en wiskunde er bijvoorbeeld ook muzische vorming op het lessenrooster van de leerlingen verschijnt?

6 Maatregelen eerste graad secundair onderwijs³⁴

6.1 Doelstelling eerste graad

De Vlor gaat akkoord met het behoud van de doelstelling van de eerste graad van het secundair onderwijs: leerlingen oriënteren en voorbereiden op een meer bewuste en gerichte studiekeuze in de tweede graad.

De Vlor vraagt zich af of de voornemens in de conceptnota echt zullen bijdragen tot een betere voorbereiding op een bewustere en gerichtere studiekeuze in de tweede graad. De nota is op dit punt niet eenduidig en concretiseert slechts een deel van de maatregelen uit het masterplan. Het is moeilijk te voorspellen hoe schoolbesturen de voorstellen zullen interpreteren en implementeren. Scholen en schoolbesturen kunnen kiezen voor een verbreding van hun aanbod en een minder selectieve eerste graad of voor een profilering van hun aanbod vanaf het eerste jaar en een meer selectieve invulling van hun eerste graad. De kans bestaat dat de verschillen tussen scholen nog groter worden, afhankelijk van de leerlingenpopulatie die ze willen

³³ Decreet van 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad, Art. 70, 3°. B.S.06 augustus 2004.

³⁴ Dit deel behoort tot het deeladvies van de Raad Secundair Onderwijs. De Raad Secundair Onderwijs keurde dit unaniem goed op 6 september 2016.

aantrekken. De ruimte voor de scholen garandeert de doelstellingen van de eerste graad onvoldoende. Ook de transparantie voor ouders zal niet toenemen.

Het masterplan bevatte begeleidende maatregelen over onderwijsloopbaanbegeleiding om de oriënterende functie van de eerste graad te verbeteren. De conceptnota concretiseert die maatregelen niet. Het gebrek aan transparantie in combinatie met de aanmeldings- en inschrijvingsdata, bemoeilijkt de studiekeuzebegeleiding bij de overgang naar het secundair onderwijs.

In zijn advies over het masterplan vroeg de raad om bij de modernisering van het secundair onderwijs meer uit te gaan van de kracht van jongeren.³⁵ Jongeren moeten uitgedaagd worden en keuzes kunnen maken. De raad blijft hier bij zijn vraag naar erkenning en geduld voor de eigen weg van jongeren. Net als in het masterplan ontbreekt in deze conceptnota de nodige ruimte om te twijfelen, te experimenteren en nieuwe en betere keuzes te maken, of om zich te vergissen en terug positieve keuzes te maken. Vooral de meest kwetsbare groep jongeren, zoals jongeren met bijzondere onderwijsbehoeften en jongeren met een sociaal economische achtergrond waardoor ze grotere risico's lopen op onderwijsachterstand, verdienen in dit opzicht meer ruimte dan ze in de conceptnota krijgen.

6.2 A- stroom en B-stroom

In zijn advies over het masterplan vroeg de Vlor om werk te maken van een positieve visie op de B-stroom: een B-stroom die voorbereidt op maatschappelijk functioneren, functionele geletterdheid en doorstroming naar de arbeidsmarkt, zonder een instroom in de A-stroom onmogelijk te maken. In de conceptnota gaat de Vlaamse Regering dieper in op de inhoud van de B-stroom en de mogelijkheden om vanuit de B-stroom door te stromen naar de A-stroom. De volgende voorstellen bieden kansen:

- de specifieke overgangsmogelijkheden en schakelmogelijkheden vanuit de B-stroom naar de A-stroom;
- de afschaffing van het onderscheid tussen basisopties en beroepenvelden. Voortaan zullen er in het tweede leerjaar van de eerste graad alleen nog basisopties zijn;
- de koppeling van kerndoelen aan sleutelcompetenties en niet meer aan vakken;
- de mogelijkheid om te werken met curriculumdossiers die toelaten om inhoud te formuleren vanuit leerlingenprofielen.

Voor de verdere uitwerking van curriculumdossiers voor de basisopties zijn volgende aandachtspunten belangrijk:

- de basisopties A en B kunnen dezelfde zijn;
- een overstap van B naar A moet kunnen gebeuren op basis van een evaluatie van doelen die sporen met de kerndoelen van het basisonderwijs (dat is nu niet het geval);
- vanuit het perspectief van ontwikkelingsgerichtheid worden curriculumdossiers voor de eerste graad niet jaargebonden maar graadgebonden ontwikkeld.

³⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 11.

Verder herhaalt de Vlor zijn standpunt dat scholen in de eerste graad A een aanbod zouden moeten doen op alle abstractie- (ambitie-)niveaus van de vorming. Basisopties in de eerste graad A zijn niet langer gedetermineerd door verschillende abstractieniveaus. Dit garandeert het best de observerende en oriënterende functie van de eerste graad.³⁶

6.3 De basisvorming

Aan het aantal lestijden basisvorming in de eerste graad verandert er weinig of niets, behalve in het tweede leerjaar van de B-stroom. In het eerste leerjaar A en in het eerste leerjaar B bedraagt het aantal lestijden basisvorming nu ook 27 lestijden, in het tweede leerjaar A komt er 1 lestijd basisvorming bij en in het tweede leerjaar B komen er 4 lestijden basisvorming bij. Dit sluit aan bij de vraag van de Vlor naar meer aandacht voor de basisvorming.³⁷ Vanuit het belang dat de raad hecht aan de doelstelling van de eerste graad om breed te oriënteren, waardeert hij de substantiële uitbreiding van het aantal lestijden basisvorming in het tweede leerjaar B die mogelijkheden biedt om meer in te zetten op de brede vorming van deze leerlingen. Dit is belangrijk voor leerlingen die zullen doorstromen naar arbeidsmarkgerichte studierichtingen in de tweede graad en voor leerlingen die willen en kunnen doorstromen van de B-stroom naar de A-stroom.

In zijn oriënterend advies heeft de Vlor het over een set van kerndoelen die haalbaar moet zijn voor iedereen. Voor de leerlingengroep in de B-stroom is de uitbreiding van het aantal lestijden basisvorming maar een eerste stap om dit te realiseren. Meer aandacht voor de basisvorming van deze leerlingen is pedagogisch en didactisch een uitdaging. Het aanbod algemene vorming voor deze leerlingen kan geen kopie zijn van het aanbod in de A-stroom. Ontwikkelingsgericht werken, is hier het vertrekpunt. Deze leerlingen moeten, met aandacht voor hun talenten en belangstelling, maximaal ondersteund worden om hetzij effectief te kunnen aansluiten bij de A-stroom, hetzij bijkomende bouwstenen te verwerven om hun brede basisvorming in de loop van de tweede of derde graad verder te voltooien. Deze leerlingen moeten de ruimte krijgen om te doen waarvoor ze aanleg en belangstelling hebben en, voor de leerlingen die willen en kunnen doorstromen naar de A-stroom, om de competenties te verwerven die zij nodig hebben om dit met succes te realiseren.

6.4 Het complementair gedeelte

In het deel van de conceptnota over het complementair gedeelte en de basisopties gebruikt de Vlaamse Regering als het gaat over differentiatie, de begrippen 'complementair gedeelte' en 'basisoptie' soms door mekaar. Daardoor ontbreekt een logische samenhang tussen de voorstellen en is het voor de Vlor moeilijk daarover een samenhangend advies te formuleren. De raad vraagt de Vlaamse Regering dan ook om die begrippen heel duidelijk te omschrijven en in de juiste context te hanteren.

De conceptnota laat de scholen de vrijheid om haar leerlingen al dan niet van in de eerste graad keuzes te doen maken die bepalend kunnen zijn voor de rest van hun schoolloopbaan. Zo wordt

³⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 31.

³⁷ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 25.

de schoolkeuze in de eerste graad in de feiten vaak een studiekeuze vanaf de eerste graad. De Vlor wil niet dat leerlingen al zo vroeg in hun onderwijsloopbaan determinerende keuzes moeten maken.

De manier waarop de Vlaamse Regering hier de term 'differentiatie' gebruikt, wijst opnieuw op een enge opvatting over differentiatie. Door differentiatie te koppelen aan een aantal uren, wekt de conceptnota, net als het masterplan, de indruk dat differentiatie losstaat van het geheel van vorming. De Vlor pleit voor een veel bredere invulling van het begrip differentiatie. Differentiatie maakt deel uit van de basisdidactiek en omvat ook een preventief luik.³⁸

De mogelijkheid van de school om een differentiatiepakket op te leggen in functie van remediëring kan een instrument zijn om te voorkomen dat leerlingen een jaar moeten overzitten of een B-attest behalen, maar kan tegelijkertijd stigmatiserend en demotiverend werken. Dit kan nooit de bedoeling zijn. Een school kan een leerling remediëring opleggen, maar de conceptnota zegt nergens dat zij verplicht is die remediëring zelf aan te bieden. De Vlor vraagt om de remediëringplicht van scholen beter te garanderen.

De uitbreiding van het aantal differentiatiemogelijkheden in het eerste jaar, biedt kansen voor leerlingen en scholen. Maar deze uitbreiding kunnen scholen op twee manieren gebruiken: om hun eerste graad te verbreden of om zich te profileren. Dat scholen eigen accenten kunnen leggen, is positief, maar zij moeten een brede vorming blijven garanderen voor alle leerlingen van de eerste graad en de eerste graad moet oriënterend blijven.

6.5 Basisopties in het tweede leerjaar

Het is positief dat er in het tweede leerjaar B geen sprake meer is van beroepenvelden maar van basisopties, net als in het tweede leerjaar A.

De vraag van de Vlaamse Regering aan de onderwijsverstrekkers om nieuwe basisopties voor te stellen op basis van curriculumdossiers om de transparantie en de uitwisselbaarheid tussen de netten te verhogen, biedt kansen. De onderwijsverstrekkers willen van deze mogelijkheid maximaal gebruik maken. Zo kunnen zij curriculumdossiers formuleren voor een beperkt aantal basisopties die aansluiten bij de studiedomeinen in de tweede en de derde graad en die dezelfde zijn voor de A-stroom en de B-stroom zonder een hiërarchisch verband. De ambitieniveaus zitten in die curriculumdossiers.

De basisoptie die een leerling kiest in het tweede leerjaar van de eerste graad mag niet determinerend zijn voor de keuze van een domein na de eerste graad. Na de eerste graad moet elke leerling nog kunnen kiezen voor om het even welk domein in de tweede graad. De conceptnota biedt op dit punt geen garanties.

³⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 31.

De Vlor is vragende partij om in het verdere overleg met de overheid de concretere invulling en het statuut van curriculumdossiers uit te klaren.³⁹ Hier stelt zich wel een probleem van timing. Het overzicht van de basisopties zal pas gemaakt kunnen worden op het ogenblik dat de matrix vastligt.

In het oriënterend advies over einddoelen schaarde de Vlor zich al achter het standpunt dat curriculumdossiers ontwikkeld worden per graad en niet per leerjaar, dus voor de eerste graad in zijn geheel en niet afzonderlijk voor het eerste leerjaar van de eerste graad en voor het tweede leerjaar van de eerste graad. Zo krijgen schoolteams een periode van twee jaar om de doelen van de eerste graad na te streven bij al hun leerlingen.

6.6 Schakelmogelijkheden

De verschillende schakelopties die de conceptnota voorziet, geven leerlingen die de cognitieve mogelijkheden hebben maar die omwille van specifieke redenen geen getuigschrift⁴⁰ behaalden dat hen toegang verleende tot de A-stroom, de kans om na een 'assessment' over te stappen naar de A-stroom. In deze context is het gebruik van de term 'assessment' niet op zijn plaats. Het is de taak van de bevoegde klassenraad om hierover een beslissing te nemen.

Voor de Vlor moet elke leerling na de eerste graad de mogelijkheid behouden om te kiezen voor om het even welk studiedomein in de tweede graad.

De raad vraagt om vanaf de eerste graad schakelopties te voorzien voor leerlingen uit het buso. Die zijn, net zoals in het masterplan, niet voorzien. Een manco waarop de raad al eerder wees.⁴¹

³⁹ COC vroeg hier een toevoeging. De Raad Secundair Onderwijs stemde over deze toevoeging. 4 leden stemden voor de toevoeging, 17 leden tegen. COC en de Verenigde Verenigingen wensen toe te voegen: 'Criteria waaraan zij de concrete invulling van de curriculumdossier wil aftoetsen zijn de volgende:

1. Brede basisvorming: garanderen de curriculumdossiers een voldoende brede en ambitieuze basisvorming voor elke leerling, ongeacht A of B stroom?
2. Oriënterende eerste graad:
 - Garanderen de curriculumdossiers dat de basisoptie die een leerling kiest in het tweede leerjaar van de eerste graad niet determinerend is voor de keuze van een domein na de eerste graad? Na de eerste graad moet elke leerling immers nog kunnen kiezen voor om het even welk domein in de tweede graad.
 - Zijn de basisopties voor de A-stroom dezelfde als die voor de B-stroom?
3. Reële kans op schakelen: garanderen de einddoelen en ambitieniveaus die in de curriculumdossiers verwerkt worden dat alle leerlingen 1B effectief de kans hebben om naar 1A te schakelen, dan wel van 2B naar 2A?
4. Ambitieniveau basisvorming: garanderen de curriculumdossiers dat leerlingen die hun traject voortzetten in de B-stroom blijvend ondersteund worden om de brede basisvorming die leerlingen in de eerste graad van de A-stroom reeds verworven hebben alsnog (2de, eventueel 3de graad) te verwerven op eenzelfde ambitieniveau? Immers, ook voor leerlingen die doorstromen naar arbeidsmarktgerichte studierichtingen is die brede basisvorming een cruciale sleutel voor duurzame tewerkstelling en maatschappelijke participatie.'

⁴⁰ In 4.8 van dit advies pleit de raad voor een nieuwe vorm van attestering op het einde van het basisonderwijs.

⁴¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 32.

6.7 Oriëntering en studiebekrachtiging

De Vlaamse Regering voorziet, terecht, geen mogelijkheid meer om na het eerste leerjaar een B-attest uit te reiken. De klassenraad zal echter wel meer mogelijkheden krijgen om selectiever tewerk te gaan. Zij kan de keuze voor een basisoptie in de A-stroom beperken bij de overgang van het eerste naar het tweede leerjaar. Deze visie staat haaks op de visie van de Vlor op de basisopties: de basisopties hebben een oriënterende functie en er kan geen hiërarchie bestaan tussen de basisopties. De ambitieniveaus worden vastgelegd in het curriculumdossier van elke basisoptie.

De klassenraad krijgt ook de mogelijkheid om na de eerste graad een A-attest uit te reiken met verplichte remediëring. Deze maatregel is onwerkbaar. Het is niet mogelijk om voorwaarden te verbinden aan een studiebekrachtiging.

De klassenraad behoudt in het voorstel van de Vlaamse Regering de mogelijkheid om een vakantietaak op te leggen. Die vakantietaak leidt nu niet tot een uitgestelde beslissing, in het voorstel van de Vlaamse Regering wel. De Vlor vraagt om een vakantietaak niet te koppelen aan een uitgestelde beslissing.

Ouders kunnen ervoor kiezen de leerling te laten overzitten, na kennisname en toelichting van de klassenraad en na een gemotiveerd advies van het clb. Ook deze maatregel is onwerkbaar. In de feiten zal hij immers voor gevolg hebben dat het clb voor elke clausulering een advies moet schrijven. Dit is niet haalbaar, zeker niet binnen de korte termijn waarover het clb hiervoor beschikt.

De Vlor stelt vast dat de regelgeving vandaag meer mogelijkheden biedt voor de klassenraad. Zo voorziet de regelgeving nu dat een school in functie van haar pedagogisch project er voor kan kiezen geen de studiebekrachtiging uit te reiken na het eerste leerjaar van de eerste graad, maar na de eerste graad. Deze flexibiliteit mag niet verloren gaan.

7 Relatie tot de modernisering van de tweede en de derde graad⁴²

De Vlor betreurt dat de Vlaamse Regering nu alleen een advies vraagt over de maatregelen voor het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs, terwijl de conceptnota over de modernisering van de tweede en de derde graad al publiek goed is en zelfs al besproken is in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement. Het is moeilijk een gefundeerd en grondig advies te geven over de maatregelen voor de eerste graad, omdat ze niet kunnen gekoppeld worden aan de voorstellen voor de 2de en de 3de graad.

De Vlor formuleert in dit advies alvast enkele eerste opmerkingen. De Vlaamse Regering mag die opmerkingen niet beschouwen als een advies over de conceptnota over de modernisering van de

⁴² Dit deel behoort tot het deeladvies van de Raad Secundair Onderwijs.

tweede en de derde graad. De Vlor verwacht hierover een adviesvraag zodra de bilaterale contacten met de stakeholders afgerond zijn.

Eén van de knelpunten is de invulling van de studiedomeinen in de matrix. Volgens het masterplan is een studiedomein 'een inhoudelijk samenhangend thematisch geheel dat van abstract tot praktisch geordende studierichtingen omvat.'⁴³ De invulling van de studiedomeinen in de matrix voldoet niet aan deze definitie. Zo komt de studierichting Wetenschappen-Wiskunde in elk studiedomein terug, terwijl er geen inhoudelijk samenhang is met de andere studierichtingen in studiedomeinen zoals 'Zorg en Welzijn' of 'Kunst en Creatie'.

Bij de samenstelling van de matrix heeft de Vlaamse Regering de screening anders gebruikt voor het aso, dan voor het bso, kso en tso. In het aso stelt zij geen aanpassingen voor op basis van de screening. In het bso, kso en tso gebruikt de Vlaamse Regering de screening wel voor de reductie van studierichtingen, maar ontwikkelt zij geen methodiek om bij de reductie ook rekening te houden met leerlingenprofielen en leerlingenstromen. Deze werkwijze heeft voor gevolg dat bepaalde groepen van leerlingen in het secundair onderwijs geen studierichting meer zullen vinden die goed aansluit bij hun profiel.

Bij de studierichtingen met een dubbele finaliteit schrapt de Vlaamse Regering studierichtingen die niet voldoen aan het criterium 'arbeidsmarktgericht'. Dit zijn echter net de studierichtingen die veel kans op slagen bieden in een aansluitende professionele bachelor. Daardoor vallen deze studierichtingen uit de matrix en zijn doorstroomgerichte opleidingen vooral gericht op academische opleidingen. Dit draagt niet bij tot een opwaardering van tso.

In de matrix krijgen enkele studierichtingen een nieuwe naam, vooraleer de inhoud herbekeken is. Dit is de omgekeerde werkwijze. Een nieuwe naam moet een gevolg zijn van een nieuwe inhoud.

8 Aandachtspunten voor het verdere traject⁴⁴

8.1 Oog voor diversiteit, inclusie en meer gelijke onderwijskansen

De conceptnota geeft geen antwoord op de zorgen die de Vlor in zijn advies over het masterplan heeft geuit over jongeren met bijzondere onderwijsbehoeften en jongeren die meer risico's lopen op onderwijsachterstand. De raad blijft vragen hebben bij:

- de mogelijkheid om een getuigschrift te behalen dat toegang verleent tot de A-stroom als bepaalde doelen niet bereikt zijn, bijvoorbeeld bij compensatie en dispensatie voor leerlingen met bijzondere onderwijsnoden. De nieuwe vorm van attestering op het einde van het basisonderwijs die de raad voorstelt, biedt hier wel mogelijkheden (zie 4.8);
- de verenging van het begrip differentiatie tot structuren en remediëring (zie 4.4 en 6.4).

De Vlaamse Regering laat kansen liggen om meer gelijke onderwijskansen te garanderen terwijl de toenemende diversiteit in de samenleving, de manier waarop de Vlaamse Regering de

⁴³ Vlaamse Regering (2013). VR 2013 0406 DOC.0563/1, *Masterplan hervorming S.O.* Geraadpleegd op 15 juli 2016, via <https://www.vlaamsparlement.be/bestanden/Documenten/Masterplan-Hervorming-SO.pdf>, p. 21.

⁴⁴ Dit deel behoort tot het deeladvies van de Algemene Raad. De Algemene Raad keurde dit unaniem goed op 15 september 2015.

toegang tot het eerste leerjaar wil regelen en de uitrol van het M-decreet zullen zorgen voor een toenemende diversiteit in de eerste graad van het secundair onderwijs. Net dit gebrek aan garantie voor meer gelijke onderwijskansen was een belangrijk motief voor de modernisering van het secundair onderwijs. De Vlaamse Regering neemt hier haar verantwoordelijkheid niet op, maar legt ze bij de onderwijsverstrekkers.

De Vlor vraagt hier opnieuw aandacht voor de impact op het buitengewoon onderwijs en voor mogelijke overstappen van het buitengewoon naar het gewoon onderwijs, en omgekeerd, zowel bij de overgang tussen het basisonderwijs en het secundair onderwijs als in het secundair onderwijs.

8.2 Evenwicht tussen sturing, incentives, pedagogische vrijheid en lokale autonomie

In zijn advies over het masterplan vroeg de Vlor naar een goed evenwicht tussen sturing, incentives, pedagogische vrijheid en autonomie.⁴⁵ De mogelijkheid die de onderwijsverstrekkers krijgen om voor de eerste graad van het secundair onderwijs de basisopties voor te stellen en de curriculum dossiers te ontwikkelen, biedt hier kansen. Voor het basisonderwijs krijgen de onderwijsverstrekkers echter veel minder mogelijkheden om mee vorm te geven aan de uitrol van de voorgestelde maatregelen.

Verschillen tussen scholen kunnen overgangen tussen scholen bemoeilijken en de transparantie van het aanbod hypothekeren. Voor een gefundeerde schoolkeuze hebben ouders en leerlingen een transparant aanbod nodig.

De Vlor vraagt dat scholen en onderwijsverstrekkers incentives krijgen die de uitrol van de maatregelen begeleiden.

8.3 Evaluatie projecten

De Vlor vraagt aan de Vlaamse Regering om bij de vormgeving en opstart van nieuwe projecten, rekening te houden met ervaringen in het verleden met proeftuinen en met de evaluaties van die proeftuinen.

Opzetten van projecten veronderstelt dat de Vlaamse Regering de evaluatie van die projecten afwacht alvorens de regelgeving aan te passen. De Vlor vraagt aan de Vlaamse Regering om deze logica te respecteren en de regelgeving enkel aan te passen op basis van een grondige evaluatie van de projecten.

8.4 Investeren in onderwijs en vorming

In zijn advies over het masterplan vroeg de Vlor naar een realistische inschatting van de kosten.⁴⁶ In de conceptnota ontbreekt elke verwijzing naar de budgettaire impact van de modernisering die de Vlaamse Regering hier voorstelt. De Vlor vraagt aan de Vlaamse Regering om op het ogenblik

⁴⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 8.

⁴⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het masterplan hervorming secundair onderwijs](#), 24 oktober 2013, p. 11.

dat zij het decreet voor advies aan de Vlor voorlegt, een uitgewerkt budgettair plan en een goede regelgevingsimpactanalyse voor te leggen.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Harry Martens
voorzitter

Katrien Persoons
secretaris Raad Basisonderwijs

Marc Van den Brande
voorzitter Raad Basisonderwijs

Patrice Caremans
secretaris Raad Secundair Onderwijs

Luc De Man
voorzitter Raad Secundair Onderwijs